

КИЇВ – 2026

Розробник: Валентин СТАФІЙЧУК, кандидат географічних наук, доцент, доцент, кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри

(підпис)

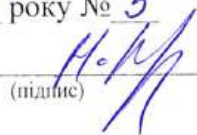
проф. Ольга ЛЮБИЦЕВА

Протокол № 1 від « 26 » 08 2026 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від « 26 » 08 2026 року № 5

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА
(прізвище та ініціали)

« 26 » 08 2026 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з передумовами, учасниками, перебігом, наслідками і перспективами конфліктів в країнах Африки. Сформувати у студентів потребу глибинного осмислення суті та шляхів вирішення будь-якого конфлікту та здатність розв'язувати складні задачі у сфері державного управління з використанням теоретичної бази та методичного апарату географії та регіональних студій, поглиблених знань та розуміння соціально-політичного, економічного та природно-екологічного контексту Африканського регіону.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Трансформація політичної карти Африки», «Теорія географічного країнознавства та регіоналістики», «Геокультурні трансформації країн Африки».
2. Вміти оцінювати і аналізувати причини, перебіг і наслідки суспільно-географічних процесів.
3. Володіти навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння; використовувати сучасні освітні та дослідницькі технології.

3. Анотація навчальної дисципліни: дана навчальна дисципліна присвячена вивченню багатограних конфліктів у країнах Африки. Розглядається загальна географія конфліктів: системно-ідеологічні, за національне та субнаціональне домінування, етнорелігійні, територіальні претензії, боротьба за ресурси, тероризм, війни та зовнішньополітичне протистояння. Деталізуються передумови, учасники, перебіг, наслідки та шляхи врегулювання сучасних конфліктів. Висвітлюються проблеми глобальної безпеки, пошук шляхів мирного врегулювання конфліктів.

4.Завдання дисципліни: закріпити понятійно-термінологічний апарат геоконфліктології та методику дослідження конфліктів, у т. ч. здатність оцінювати фактори, що впливають на економічну, соціальну, культурну та політичну динаміку на різних рівнях просторової організації суспільства (СК04); ідентифікувати, аналізувати та пояснювати просторові взаємозв'язки, тенденції розвитку просторових процесів і явищ, просторові трансформації (СК06); аналізувати політичні режими та вплив геоконфліктологічних чинників на стратегічні взаємодії країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях (12.1). Студент повинен не лише вільно орієнтуватися в географії та суті сучасних конфліктів у Африці, а й застосовувати у навчальній та майбутній професійній діяльності отримані знання.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Понятійно-термінологічний апарат та методи дослідження конфліктів	лекція, семінарське заняття	бліц-опитування, виступ на семінарі, тематичні контрольні роботи, іспит	до 10%
1.2	Поняття, чинники і шляхи врегулювання конфліктів, підходи до їх типології	лекція, семінарське заняття		до 10%
1.3	Передумови, етапи перебігу, учасників і агентів впливу та їх мотиви, матеріальні та людські втрати, шляхи та перспективи врегулювання конфліктів	лекція, семінарське заняття		до 10%
2.1	Вільно визначати головні чинники появи основних конфліктів	семінарське заняття	виступ на семінарі, тематичні контрольні роботи, іспит	до 5%
2.2	Прослідковувати зв'язки між сучасними політико-географічними, етнорелігійними, економічними та екологічними проблемами держав і їх історичним минулим	семінарське заняття		до 5%
2.3	Застосовувати різноманітні методи і джерела для отримання достовірної інформації про визначальні внутрішньополітичні та міжнародні конфлікти	семінарське заняття		до 5%
2.4	Проводити типологію і класифікацію конфліктів за різними основами	семінарське заняття		до 5%
2.5	Аналізувати наукову і статистичну базу та ЗМІ для пошуку варіантів вирішення окремих конфліктів; виокремлювати найбільш раціональні та дієві з них	семінарське заняття		до 5%
2.6	Прогнозувати розвиток геоконфліктних ситуацій у майбутньому на основі реальних фактів.	семінарське заняття		до 5%
2.7	Здійснювати оцінку рівня безпеки в окремих державах та регіонах	семінарське заняття		до 5%
2.8	Чітко ідентифікувати і дослідити всі складові окремо взятого конфлікту	семінарське заняття	презентація, іспит	до 5%
3.1	Участь в обговореннях певних конфліктів, груповий пошук їх вирішення	лекція, семінарське заняття, бесіда, дискусія	виступ на семінарі	до 5%
3.2	Пропонувати і обґрунтовувати власні шляхи вирішення конфліктів	лекція, семінарське заняття, бесіда,		до 5%

		<i>дискусія</i>		
3.3	Презентація результатів індивідуального наукового дослідження конкретного конфлікту	<i>семінарське заняття, дискусія</i>	<i>презентація</i>	<i>до 10%</i>
4.1	Приймати і обґрунтовувати варіанти вирішення конкретних внутрішньо- та зовнішньополітичних конфліктів	<i>семінарське заняття</i>	<i>презентація, аналітична записка, іспит</i>	<i>до 10%</i>
4.2	Демонструвати розуміння особистої відповідальності за надані рекомендації щодо шляхів врегулювання внутрішньо- та зовнішньополітичних конфліктів, професійні та управлінські рішення	<i>семінарське заняття, дискусія</i>		

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)												
Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2.	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	
1.Вміти оцінювати фактори, що впливають на політичну динаміку розвитку та взаємодії країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях (ПРН 9.1)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
2.Вміти обґрунтовувати перспективи стратегічних взаємодій країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях, синтезуючи результати аналізу політичних режимів та геоконфліктологічних чинників (ПРН 10.1)										+		
Результати навчання дисципліни (код)												
Програмні результати навчання (назва)	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2							
1. Вміти оцінювати фактори, що впливають на політичну динаміку розвитку та взаємодії країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях (ПРН 9.1)	+	+	+									
2. Вміти обґрунтовувати перспективи стратегічних взаємодій країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях, синтезуючи результати аналізу політичних режимів та геоконфліктологічних чинників (ПРН 10.1)	+		+	+	+							

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання 2-х тематичних контрольних робіт, бліцопитувань, рівня підготовки та здачі аналітичної записки і презентації.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови їх опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1 (знання)** – до 30%;
- результати навчання – **2 (вміння)** – до 40%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** – до 20%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** – до 10%

7.1. Форми оцінювання студентів: У курсі передбачено дві змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів, передбачені індивідуальні завдання (підготовка аналітичної записки та презентації) з актуальної проблематики. Завершується дисципліна складанням іспиту.

Семестрове оцінювання. Кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні усіх передбачених видів робіт.

7.2. Організація оцінювання. Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться тематичні контрольні роботи (перша включає теми 1-4, друга – 5-12). Тематичні контрольні роботи проводяться письмово у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання і навички отримані при опануванні відповідних тем. Кожна з робіт оцінюється у максимум 10 балів. Студенти, які склали тематичну підсумкову контрольну роботу на меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

На лекціях та семінарських заняттях для виявлення рівня засвоєння відповідних знань впродовж семестру проводять бліцопитування, які у підсумку формують до 5 балів підсумкової оцінки (підсумковий бал – середнє арифметичне усіх опитувань, кожне з яких оцінюється у 5 балів).

Семінарські заняття проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом і планом. Робота під час семінару також включає:

- участь в обговореннях актуальних конфліктів у Африці (до 20 балів сумарно, що передбачає наявність 4 відмінних виступів за семестр);
- подання аналітичних записок (до 5 балів);
- презентацію результатів індивідуального наукового дослідження конкретного конфлікту: передумови, учасники, перебіг, наслідки, перспективи (1 презентація, яка оцінюється у максимум 10 балів; презентації відбуваються за розкладом семінарських занять, починаючи з 1 листопада (тематика і графік презентацій узгоджується попередньо)). Оцінювання презентації відбувається за такими критеріями:
 - змістовна частина і розкриття теми – до 5 балів;
 - мультимедійна складова і подача результатів дослідження – до 3 балів;
 - відповіді на запитання – до 2 балів.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗЧ1		ЗЧ2	
	<i>Min. –18 балів</i>	<i>Max.– 30 балів</i>	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max.– 30 балів</i>
Семінар	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10
Презентація	-	-	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Бліцопитування	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	-	-
Аналітична записка	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	-	-
Тематична контрольна робота*	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент.				

1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.
 * – усі тематичні контрольні роботи (ТКР) мають розрахунково-аналітичний характер

Умови допуску до іспиту: Рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів: при цьому студент має прийняти участь не менш ніж у третині семінарів, здати презентацію і аналітичну записку та написати обидві тематичні контрольні роботи. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту. Іспит проводиться в письмовій формі у вигляді розгорнутих і тестових завдань. **Максимальна** кількість балів на іспиті – **40 балів**; **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на іспит).

При простому розрахунку отримуємо:

	Змістовна частина 1	Змістовна частина 2	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>24</i>	<i>60</i>
Максимум	30	30	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3. Шкала відповідності:

Відмінно	90-100
Добре	75-89
Задовільно	60-74
Незадовільно	0-59

7.4. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ШІ. Використання ШІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтверджувальних матеріалів.

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Частина 1. Загальний огляд конфліктів та характеристика сучасних війн у Африці				
1	Вступ. Тема 1. Загальний огляд конфліктів у Африці наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: динаміка географії та інтенсивності	2	2	10
2	Тема 2. Загальний огляд конфліктів у Африці наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: причини	2		12
3	Тема 3. Загальний огляд конфліктів у Африці наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: внутрішні та зовнішні гравці	2	2	10
4	Тема 4. Характеристика громадянських війн кінця ХХ – початку ХХІ століття	4	4	10
	Всього за 1-у частину	10	8	42
Частина 2. Географія та суть конфліктів у країнах Африки				
5	Тема 5. Конфлікти за національне та субнаціональне домінування	4	6	10
6	Тема 6. Системно-ідеологічні конфлікти	2	4	10
7	Тема 7. Тероризм	2	2	10
8	Тема 8. Конфлікти за ресурси	2	2	10
9	Тема 9. Відцентрові рухи	2	2	10
10	Тема 10. Територіальні претензії	2		10
11	Тема 11. Конфлікти за міжнародне домінування	2	2	10
12	Тема 12. Україна-Африка: стан політичної співпраці, наявні конфлікти і можливості їх вирішення	2	2	10
	Всього за 2-гу частину	18	20	80
	ВСЬОГО	28	28	122

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – 28 год.

Семінарські заняття – 28 год.

Консультації – 2 год.

Самостійна робота – 122 год.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні:

1. Стафійчук В., Брайчевський Ю., Малиновська О. & Остроух В. (2026), "Динаміка географії та інтенсивності політичних конфліктів у Африці в 1992-2023 роках", *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Геологія. Географія. Екологія"*, № 64
2. Стафійчук В. (2026). *Геоконфліктологічний аналіз країн Африки* : навч.-метод. комплекс [електронне видання], Київ, режим доступу: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2026/09/stafijchuk_nmk_geokonfliktologichnyj-analiz-krayin-afryky.pdf
3. Філіпс К. (2025), *Поле бою. 10 конфліктів, які пояснюють новий Близький Схід*, переклад з англ. А. Мельниченко, Стилєт і стилос, Київ, с. 57-86, 321-357.
4. Adekeye A. (2011), *UN Peacekeeping in Africa: From the Suez Crisis to the Sudan Conflicts*, Lynne Rienner Pub.
5. *Conflict and security in Africa* (2012), edited by Rita Abrahamsen, James Currey, Woodbridge.
6. *Conflict Barometer (1992-2024)*, URL: <https://hiik.de/konfliktbarometer/bisherige-ausgaben/>
7. Falola T., Njoku R. Ch. (2010), *War and Peace in Africa*. Carolina Academic Press, Durham, NC
8. "The Armed Conflict Survey 2022: Sub-Saharan Africa Regional Analysis" (2022), in *IISS*, URL: <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2022/11/acs-2022-sub-saharan-africa/>
9. *War and Peace in Africa*, (2010), edited by Toyin Falola and Raphael Chijioke Njoku, Carolina Academic Press/

Додаткові:

10. Кілкален Д. & Мілз Г. (2025), *Мистецтво війни і миру. Про наш вибір, коли у світі війна*, переклад з англ. Н. Комарової, Дух і літера, Київ.
11. Даймонд Дж. (2018). *Зброя, мікроби і сталь: Витоки нерівності між народами*. Видавнича група КМ-Букс, Київ.
12. Стафійчук В. І. (2026). *Політична географія світу* : навч. посіб. ОЛДІ-ПЛЮС, Херсон.
13. "10 Separatist Movements in Africa" (2023), in *WorldAtlas*, URL: <https://www.worldatlas.com/articles/10-separatist-movements-from-africa.html>
14. Dunnigan J. F., Bay A. (2008). *A quick and dirty guide to war...* Paladin Press,
15. *Global Terrorism Index 2026* (2026), URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2026/03/Global-Terrorism-Index-2026-Report.pdf>.
16. Brunberg J. (2024), "Wars since 1900", in *The Polynational War Memorial*, URL: https://www.war-memorial.net/wars_all.asp?q=3
17. Larsen, K. Ph. (2025), "The Wagner Group and its relationship with the Russian state", *International Affairs*, 101(2), 643-663. DOI: <https://doi.org/10.1093/ia/iaae324>
18. Madondo F. (2015), "Mapping the separatist movements (SMs)", *The Pan Africanist*, URL: <https://thepanafrikanist.com/mapping-the-separatist-movements-sm-in-africa/>
19. Papale S. and Castelli E. (2025), "Food, Terrorism, and the Boko Haram and Al-Shabaab Insurgencies", *Studies in Conflict & Terrorism*. published online. DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2025.2457427>
20. Schmidt E. (2013), *Foreign intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror*, Cambridge University Press, Cambridge/
21. UCDP Uppsala Conflict Data Program (2026), in *Uppsala University*, URL: <https://ucdp.uu.se/encyclopedia>, <https://ucdp.uu.se/exploratory>